

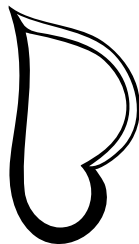
Slovensko odonatološko društvo z vami že 25 let

Besedilo: Nina Erbida in Damjan Vinko

Kačji pastirji že dolgo navdušujejo ljubitelje narave, biologe, ekologe in znanstvenike. Na območju Slovenije so se z njimi vsaj obrobno ukvarjali številni znani naravoslovci: vse od J. V. Valvasorja, ki je v 18. zvezek grafične zbirke iz leta 1685 vključil tudi akvarele kačjih pastirjev, in I. A. Scopolija, ki se je v znamenitem delu *Entomologica carniolica* že leta 1763 ukvarjal tudi z njihovimi opisi, pa do Frana Erjavca, ki je prirodoslovno znanje o teh žuželkah v drugi polovici 19. stoletja združil v šolskih učbenikih prirodopisa, v katerih najdemo tudi prvo omembo izraza »kačji pastir« v slovenski literaturi. A prvi, ki se je s kačjimi pastirji v Sloveniji začel ukvarjati sistematično, in sicer od preloma v drugo polovico 20. stoletja naprej, je bil prof. dr. Boštjan Kiauta, oče slovenske odonatologije. Njemu gre tudi velika zahvala za obstoj Slovenskega odonatološkega društva (SOD), za kar smo se mu na skupščini članov društva leta 2015 zahvalili s podelitvijo častnega članstva danes že četrto stoletja starega društva.

Kar 25 let nazaj je skupina biologov in ljubiteljev narave, predvsem Iztoka Geisterja, Boštjana Kiaute in Mladena Kotarca, podala predlog za ustanovitev društva z namenom oživitve zanimanja za kačje pastirje v Sloveniji. To bo združevalo vse, ki jih kačji pastirji zanimajo in želi jo delovati v njihovo korist. 23. oktobra 1992 je tako s podpisi 15 ustanoviteljev (Alja Pirnat, M. Kotarac, Margareta Guček, Matjaž Bedjanič, I. Geister, Tone Wraber, Ciril Krušnik, Marianne Kiauta, Stanislav Gomboc, Borut Štumberger, Karmen Špilek, Andrej Sovinc, B. Kiauta, Jurij Kurillo, Ali Šalamun) v zasedbi prvih 14 ustanoviteljev potekala ustanovna seja društva. Na seji v gostilni Keršič v Ljubljani so bili že načrtani tudi prvi trije projekti: izdajanje društvene revije *Exuviae*, priprava na slovenski odonatološki atlas in organizacija svetovnega odonatološkega srečanja v Sloveniji.

Prve mesece je (še neregistrirano) društvo nosilo ime *Slovenska sekcija mednarodnega odonatološkega združenja S.I.O.* Še danes aktualno ime – *Slovensko odonatološko društvo* – je bilo potrjeno

Znak SOD predstavlja stiliziran koleselj kačjih pastirjev in nas spremlja skoraj od samih začetkov društva. Prva uporaba tega znaka sega v leto 1994; pred tem smo uporabljali znak Mednarodnega odonatološkega združenja (S.I.O.).

kasneje, na izredni seji skupščine društva februarja 1993. Ta je bila sklicana, saj je bilo prvotni statut treba dopolniti, da bi se društvo lahko v skladu z zakonodajo tudi registriralo. Slovenski pravni red namreč še ni poznal oblike slovenskega predstavnika tuje nevladne organizacije, treba pa je bilo uvesti tudi še dva obvezna organa društva. Mlini so počasi mleli, ali društveni ali državni, se danes v resnici nihče več ne spomni, in tako je Ministrstvo za notranje zadeve Statut potrdilo šele 15. julija 1993, 31. julija 1993 pa je bilo društvo tudi registrirano. Birokratska zmeda se pravzaprav še ni zaključila: v registru AJPes je namreč še danes zapisano, da je bilo društvo registrirano 31. 7. 1992 – torej še preden se je ustanovna seja sploh zgodila. A zaradi omenjene zmede in daljših postopkov se vendarle lahko pohvalimo, da imamo tako priložnost praznovati iste obletnice kar dve leti zapored.

Prva slovenska »javna« objava z imenom društva izvira iz *Proteusa*, in sicer iz izdaje maj/junij 1993 (55/9–10: 365), v dveh predhodnih objavah pa se je pojavljalo še z imenom slovenske sekcije (leta 1992 v 54/8: 301 in januarja 1993 v 55/5: 169). Vest o ustanovitvi društva se je hitro razširila tudi v druge države. Marca 1993 so v nemškem jeziku o ustanovitvi sekcije pisali v biltenu *Hagenia* (5: 1), istega meseca pa tudi v angleškem jeziku v novičniku *Selysia* (22/1: 3).

Društvo je vselej delovalo na celotnem območju Slovenije in se obenem povezovalo v mednarodnem prostoru. Sprva je bilo registrirano v Naklem, kasneje in še danes v Ljubljani.

Društvo od ustanovitve naprej deluje neprekinjeno. Vse od leta 1995 izdajamo

strokovno-poljudni bilten *Erjavecja*, jeseni 2017 je izšla že 32. številka po vrsti. Na začetku mu je delala družbo še strokovna revija *Exuviae*, ki je izhajala med letoma 1994 in 2001 (8 številke). Že v zgodnjih letih je društvo organiziralo priložnostna srečanja, predavanja, izlete in delavnice za določanje kačjih pastirjev. Leta 1994 je SOD organiziral prvi odonatološki simpozij za območje Alpe-Jadran in julija 1997 XIV. svetovni odonatološki simpozij, oba v Mariboru. Leta 1997 smo sodelovali v akciji Rastlina, žival in biotop leta, ki sta jo za mlade naravoslovce osnovnih in srednjih šol organizirala Prirodoslovno društvo Slovenije in Slovenski sklad za naravo – žival leta so bili kačji pastirji iz družine ploščev (Libellulidae).

Leta 1997 je v založništvu Centra za kartografijo favne in flore (CKFF) izšla osrednja monografija dela članov društva – *Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom: projekt Slovenskega odonatološkega društva*. Delo je bilo eden prvih atlasov za kačje pastirje v Evropi kot tudi eden prvih atlasov posamezne skupine živali ali rastlin pri nas. Leta 1999 je pod okriljem društva v *Exuviae* izšel še članek I. Geisterja s spevnimi slovenskimi imeni kačjih pastirjev. V sodelovanju s CKFF so bila leta 2003 pripravljena tudi *Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000 – kačji pastirji (Odonata)*, ki so bila potrebna za izpolnjevanje zahtev ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Vsa leta skupnega sodelovanja s CKFF bogatimo tudi s podatkovno zbirko.

V zadnjih desetih letih smo nadaljevali s tradicionalnim delovanjem, organizirali pa smo tudi številne nove projekte. Od 2011 vsako leto poteka Mednarodno srečanje odonatologov Balkana (Balkan Odonatological Meeting – BOOM), ki smo ga pričeli organizirati prav v našem društvu, od takrat dalje pa pri njegovi izvedbi vsako leto najmanj sodelujemo. Njegov namen je raziskovanje kačjih pastirjev na Balkanu in povezovanje balkanskih odonatologov, deljenje znanja, izobraževanje mladine in pridobivanje novih navdušencev. Kot nadgradnjo mednarodnega sodelovanja smo v 2017 organizirali tudi petdnevno delavnico določevanja ličink in levov kačjih pastirjev z mednarodno udeležbo. V 2014–2015 smo z Društvom

BIO.LOG iz Sarajeva sodelovali pri popisih v Hercegovini. Tesneje smo povezani tudi z drugimi organizacijami z odonatološko vsebino z Balkana, saj smo bili kot prvo odonatološko društvo v regiji že od samega začetka pobudniki ali podporniki povezovanj, kar je razvidno tudi iz organizacije več naših projektov. Zaradi tega, dobre energije in izkazanih rezultatov smo bili vedno povsod dobro sprejeti.

Skupina za kačje pastirje je redno delovala na številnih raziskovalno-izobraževalnih taborih, kot so npr. Raziskovalni tabori študentov biologije (RTŠB), Ekosistemi Balkana, dijaški biološki tabori (kar nekaj smo jih tudi organizirali), biološki raziskovalni mladinski tabori in v zadnjih dveh letih tudi Biološko-ekološki raziskovalni tabor. Na RTŠB smo kot skupina do sedaj sodelovali že 26-krat. Naši člani se redno udeležujejo tudi mednarodnih srečanj, kot sta npr. svetovni Mednarodni odonatološki kongres (ICO) in evropski odonatološki kongres (ECOO).

Za vse, ki si časovno ne morejo privoščiti raziskovanja kačjih pastirjev na taborih ali pa so kljub temu željni še več skupnih terenov, organiziramo tudi terenske vikende. V zadnjih letih smo bili na Blokah, v Beli krajini, v Vipavski dolini, na Pokljuški, v dolini Radovne in na Gorjancih. Poleg terenskih vikendov se seveda odpravljamo tudi na enodnevne terene. V letih 2013 in 2016 smo organizirali fotografski natečaj Pisani akrobati, ki je bil namenjen popularizaciji kačjih pastirjev in ki smo ga zaključili z razstavama in pogostitvama na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete. Prva razstava je potovala tudi po Sloveniji. V 2014 in 2015 smo v okviru projekta Kačji pastirji Ljubljane popisovali odonatno favno naše prestolnice, zaključke pa objavili tudi v obliki plakata, predstavljenega na 4. ECOO, na katerem smo prejeli nagrado za najboljšo predstavitev. Poleg na nekaj terenskih vikendih smo z Zavodom RS za varstvo narave so-

Koleselj zgodnjega trstničarja (*Brachytron pratense*). (foto: Matjaž Bedjanič)

delovali tudi na leta 2015 prvič organiziranjem BioBlitzu, in sicer ob reki Muri v Veržeju. Tam smo bili tudi naslednji dve leti. Redno sodelujemo tudi s sorodnimi organizacijami, predvsem društvu, npr. pri izdajanju *Trdoživa*, naravovarstvenih akcijah in tisku koledarjev. V letu 2017 smo se pridružili mreži Plan B za Slovenijo, leto prej smo se vpisali v razvid prostovoljskih organizacij, pred kratkim pa smo pridobili status društva v javnem interesu na področju ohranjanja narave.

V letih 2016 in 2017 smo kot partnerji s Herpetološkim društvom – *Societas herpetologica slovenica*, s katerim tesno sodelujemo že od same njihove ustanovitve (leta 1996), in Društvom za jamsko biologijo sodelovali pri projektu Invazivke nikoli ne počivajo, v okviru katerega smo popisovali koščičnega škratca predvsem v Vipavski dolini in na Ljubljanskem barju, ter se na območju ribnikov v Dragi pri Igu pridružili dogodku Natura v 24 urah – BioBlitz Slovenija. Z izobraževalno-ustvarjalnimi delavnicami smo nadaljevali sodelovanje na festivalu Lent, razširili pa smo jih še v živalski vrt in na Biotehniško fakulteto, kjer smo delavni-

cam pridali še nekaj več ustvarjalne note. Uvedli smo bralni krožek uSODno branje, v okviru katerega se izven sezone pogovarjamo o člankih na izbrano temo. Od leta 2014 imamo Facebook stran *Slovensko kačjepastirsko društvo*, namenjeno popularizaciji naših najljubših žuželk, na kateri objavljamo novice o našem delovanju in pridobivamo vseečke. Sledi nam že več kot 600 oseb. Že dolgo obljublamo tudi prenovo spletne strani, saj trenutna nosi že častitljivo starost (prva je bila izdelana v letu 1996, današnja vsebina pa je iz leta 2003, ko smo oblikovali tudi mailing listo). Društveni jubilej bi lahko bil pravi motiv za dejansko uresničitev teh obljub.

Ob 25. obletnici smo 11. avgusta 2017 v Zapotoku pri Igu organizirali tudi piknik, na katerem se je zbralo okrog 30 članov društva iz Slovenije, Srbije, Bosne in Hercegovine, Makedonije in Nizozemske. Tako smo primerno proslavili častitljivi jubilej. V 2018 pa bomo zaradi v začetku omenjenih razlogov praznovali še drugič (upamo, da se bomo tokrat spomnili narediti tudi skupinsko fotografijo).

Društvo združuje vse, ki mislimo, da so kačji pastirji najlepše in najzanimivejše izmed žuželk, pravzaprav živali, celo vseh živih bitij. Brez njih ne bi bilo našega društva, a brez našega društva ne bi bilo entitete, okrog katere bi se zbirali, preučevali te pisane akrobate in o njih izobraževali široko zainteresirano javnost. V vseh teh letih se nas je pod vodstvom tajnikov društva (ki so do leta 2015 društvo zastopali), šestih predsednikov, predsednice in pooblaščenca skupno »nabralo« točno 100 članov. Vsi zainteresirani vabljeni k SODElovanju. 🦋

V sklopu praznovanja 25. obletnice društva smo z oblikovalsko pomočjo Simona Zidarja izdelali tudi jubilejne majice, ki jih lahko po ceni 10 € naročite na nina.erbida@gmail.com ali preko naše Facebook strani *Slovensko kačjepastirsko društvo*. S plačilom kupnine prispevate k delovanju Slovenskega odonatološkega društva. Ženski in moški model majice kaki barve na hrbtu krasi veliki studenčar (*Cordulegaster heros*), spredaj je na srčni strani znak društva.

(foto: Aleš Tomažič)

